

Під методологічною основою дослідження слід розуміти основне, вихідне положення, на якому базується наукове дослідження. Методологічні основи даної науки завжди існують поза цією наукою, за її межами і не виводяться із самого дослідження.

Методологія – вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності – має чотирирівневу структуру. Нині розрізняють фундаментальні, загальнонаукові принципи, що становлять власне методологію, конкретнонаукові принципи, що лежать в основі теорії тієї чи іншої дисципліни або наукової галузі, і систему конкретних методів і технік, що застосовуються для вирішення спеціальних дослідницьких завдань.

Розвиток методології - одна зі сторін розвитку пізнання в цілому. Спочатку методологія ґрунтувалася на знаннях, які диктувала геометрія як наука, де містилися нормативні вказівки для вивчення реального світу. Потім методологія виступала як комплекс правил для вивчення всесвіту і перейшла у сферу філософії.

В.І. Оспішев, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

О.М. Іванюта, асист. (ХДУХТ, Харків)

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЙОГО ОЦІНКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасному світі інтелектуальна, творча діяльність набуває дедалі більшого значення в найрізноманітніших сферах людської діяльності. Від того, наскільки значним є інтелектуальний потенціал суспільства і рівень його культурного розвитку, залежить успіх розв'язання економічних проблем.

Ефективне використання економічних ресурсів на підприємстві залежить від раціональної організації системи управління матеріальними і трудовими та, особливо, інтелектуальними ресурсами.

Інтелектуальний потенціал розглядається як економічна система, що відображає сукупність зв'язків і відношень між елементами інтелектуального капіталу (персонал, ринкові активи, структурні активи, інтелектуальна власність), які встановлюються в процесі проектування, виготовлення, реалізації та споживання продукту й управління цими процесами. Сутність інтелектуального потенціалу відображається як можливість системи інтелектуальних ресурсів (як елементів інтелектуального капіталу) формувати такі управлінські компетенції, які на основі вибраних бізнес-процесів забезпечують досягнення визначених стратегій підприємства.

Під індивідуальним інтелектуальним ресурсом ми розуміємо реалізовану спроможність особистості засвоювати та нагромаджувати, творити та використовувати знання, проекти, ідеї для соціально-економічного, науково-технічного, морально-правового, духовно-культурного та іншого розвитку. Ступінь реалізації інтелектуальних можливостей визначається умовами функціонування.

Дослідження і розробка критеріїв і показників вимірювання інтелектуального потенціалу дозволить одержати комплексну оцінку конкурентоспроможності організації. Це дасть можливість кількісно виразити ключові компетентності, оцінити конкурентні переваги і сконцентрувати ресурси, необхідні для їх посилення.

Для оцінки інтелектуального потенціалу доцільно використовувати наступні показники з їх інтегральними оцінками:

- інтелектуальний потенціал персоналу підрозділу;
- інтелектуальне матеріальне забезпечення – ґрунтується на кількості персональних комп'ютерів в тих, що доводяться на одного працює в підрозділі, доступності і якості сучасних засобів зв'язку, наявності комп'ютерних систем підтримки системи управління підприємством і ін.
- інтелектуальна інформаційна база – характеризується можливістю фіксації знань індивіда так, щоб їх можна було передавати іншим і зберігати в базі знань, інформацією про споживачів і постачальників, історією взаємин з клієнтами і ін.

Доцільно визначати інтелектуальний потенціал не тільки підприємства в цілому і його підрозділів, але і кожного співробітника, що допоможе вирішувати питання кадрового резерву і багато інших.

Знання інтелектуального рівня організації і її підрозділів допомагає вирішувати наступні задачі:

- підтвердження можливостей організації в досягненні своєї стратегічної мети (чи розташовує організація необхідними кадрами і технологіями);
- розширення меж корпоративної пам'яті шляхом створення бази знань, що містить відомості про інтелектуальний потенціал співробітника.

Отже, визначення інтелектуального потенціалу є одним з головних завдань для сучасної, успішно працюючої, конкурентоздатної і інноваційно-привабливої організації.

Теперішній час – це час науки і високих технологій, виключно жорсткої міжнародної технологічної конкуренції. Більшість країн світу докладають великі зусилля до зміцнення науково-технічного потенціалу, розширення інвестицій в наукоємні технології, участі в міжнародному технологічному обміні, прискоренню темпів науково-технічного розвитку.

Ефективна реалізація інтелектуальних можливостей забезпечує одержання додаткового прибутку, зростання ринкової вартості суб'єкта господарювання. В сучасних умовах інтелектуальні ресурси стають

основою формування конкурентоспроможності підприємства. Товари, послуги, технології можуть бути репродуковані, однак, навички, досвід, інноваційні можливості персоналу, розуміння ринку, тощо є унікальними для кожного підприємства внаслідок специфічності інтелектуальних можливостей його працівників та умов їх реалізації.

Таким чином, розуміючи важливість нарощування та доцільного використання наявного інтелектуального ресурсу будь-якої організації в умовах інноваційно-орієнтованого середовища, ми можемо засвідчити переважне значення такого процесу для підприємств України.

О.О. Попова, канд. екон. наук (ХДТУБА, Харків)

В.О. Кас'янова, канд. екон. наук (ІХТ ВНУ, Рубіжне)

МОДЕЛЬ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ

У сучасних умовах розвитку бізнесу конкурентоспроможність виробничих компаній значною мірою залежить від їх здатності створювати і сприймати технологічні інновації. Для успішної конкуренції на ринках українським компаніям необхідно створювати власні технологічні інновації, здатні ліквідувати технологічне відставання від конкурентів і забезпечувати лідерство за окремими технологіями.

Авторами статті протягом десяти останніх років проводиться робота з написання та впровадження інноваційних бізнес-планів для виробничих підприємств, що працюють на ринку високих технологій. Маючи досвід розробки більш ніж тридцяти проектів, можна відзначити, що найбільш гострою проблемою, що стоїть перед розробниками бізнес-планів, є оцінка ефективності впровадження високотехнологічних інновацій.

На наш погляд, проводячи аналіз ефективності впровадження високотехнологічних інновацій на виробничих підприємствах, необхідно враховувати ряд наступних умов:

1. Впровадження великих інноваційних заходів має за допомогою поліпшення якості продукції покращити імідж країни-виробника в очах світового співтовариства.

2. Впровадження інновацій в кінцевому підсумку повинно приносити додатковий прибуток.

3. Період використання інноваційних технологій безпосередньо залежить від періоду життєдіяльності товару (послуги), у виробничому процесі якого він бере участь.

4. Період життєдіяльності товару безпосередньо залежить від тенденцій попиту на товар.

5. При розрахунку економічної ефективності від впровадження інноваційних процесів є сенс використовувати показник NPV, як показник, який найбільш повно об'єднав в собі наступні критерії: період реалізації інноваційного проекту, чистий прибуток, ставку дисконтування (або як альтернативу їй в деяких окремих випадках – вартість капіталу для підприємства), а також капіталовкладення у вигляді основних (матеріальних і нематеріальних) фондів і оборотних коштів.

Модель повинна враховувати й інші показники результатів інноваційної діяльності:

1) питома вага інноваційної продукції (впровадженої протягом 3 років) у її загальному обсязі;

2) вплив інновацій на результати діяльності підприємства:

– сума прибутку від реалізації інноваційної продукції та її частка в загальному обсязі прибутку;

– обсяг продажів інноваційної продукції і його частка в загальному обсязі продажів;

– доступ до нових ринків збуту;

– частки на традиційних ринках збуту;

3) вплив інновацій на використання виробничих ресурсів (скорочення витрат на заробітну плату, матеріали, енергію і пр., підвищення фондіввіддачі і т.д.).

4) ефект від передачі технології (трансферу).

Як свідчить досвід авторів статті, передача науково-технічних знань і досвіду для надання науково-технічних послуг, застосування технологічних процесів, випуску продукції є одним з основних видів інноваційного продукту на знову створюваних малих і середніх високотехнологічних підприємствах України. Причому явним критерієм наявності факту трансферу є активне застосування переданої технології для виробничих цілей.

Найбільш часто застосовуються на вітчизняних підприємствах такі форми трансферу технологій:

– передача патентів на винаходи;

– патентне ліцензування;

– торгівля безпатентні винаходами;

– передача технічної документації;

– передача ноу-хау;

– передача технологічних відомостей, що супутні придбанню або оренді (лізингу) устаткування і машин;

– інформаційний обмін у персональних контактах на семінарах, симпозиумах, виставках тощо;

– організація спільних підприємств.

Дана модель відрізняється універсальністю використання її на практиці, тобто мова в кінцевому підсумку йде про розробку інтегрованої експрес-методики оцінки фінансового результату від впровадження інновацій, зручної для використання навіть фахівцями без базової економічно-фінансової освіти.